

Shoyimqulova Ozoda Sayfiddin qizi

Guliston davlat pedagogika instituti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada bola huquqlarini ta'minlash usullari haqida so'z boradi. Bola huquqlarini ta'minlashga doir mamlakatimizda amalga oshirilgan ishlar va ularni davom ettirishda yana qaysi jihatlarga e'tibor berilishi kerakligi borasida fikrlar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: bola huquqlari, milliy qonunchilik, davlat siyosati, voyaga yetmaganlar, ijtimoiy yordam, onalik va bolalik, konstitutsiya, muhofaza qilish.

Barcha sohalarda bo'lgani kabi davlat hokimiyati va boshqaruv organlari bola huquqlarini ta'minlash va himoya qilish sohasida ham muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston Respublikasining "Bola huquqlarining kafolatlari to'g'risida"gi Qonuniga binoan, davlat hokimiyati va boshqaruv organlari o'z vazifalari doirasida quyidagi vakolatlarni amalga oshiradi:

bola huquqlarini ta'minlash bo'yicha yagona davlat siyosatini shakllantirish va amalga oshirish;

bola huquqlarini ta'minlash bo'yicha ustuvor yo'nalishlarni belgilash;

bola huquqlarining kafolatlari to'g'risidagi qonun hujjatlarini ijro etish;

bola huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini ta'minlash bo'yicha davlat dasturlari hamda hududiy dasturlarni ishlab chiqish;

bola huquqlarini ta'minlash bo'yicha davlat organlari, bolalar muassasalari, tashkilotlar faoliyatini muvofiqlashtirish va nazorat qilish;

axborot -ma'rifiy faoliyatni amalga oshirish;

davlatga qarashli bolalar muassasalarining moddiy texnik bazasini mustahkamlash va nodavlat bolalar muassasalarini rivojlantirishga ko'maklashish chora-tadbirlarini ko'rish;

ijtimoiy himoyaga muhtoj bolalarni qo'llab-quvvatlash masalalarini hal etish va boshqa vakolatlar.

Mustaqillik yillarida O'zbekiston Respublikasida Bola huquqlari to'g'risidagi konvensiya qoidalari asosida bola huquqlarini ta'minlash bilan shug'ullanadigan davlat organlarining faoliyatini muvofiqlashtirish modeli shakllandi. Bu sohadagi qonunchilik hujjatlarini amalga oshirish masalalari bo'yicha davlat organlarining faoliyatini muvofiqlashtiruvchi asosiy organ O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi hisoblanadi. Masalan, 1996-yil 29-avgustda qabul qilingan va 2007-yil 2-oktabrda o'zgartirish va qo'shimchalar kiritilgan "Sog'liqni saqlash to'g'risida"gi Qonunda ko'rsatilganidek, Vazirlar Mahkamasining vakolatiga fuqarolarning sog'lig'ini saqlash, oilani, onalik va bolalikni muhofaza etish bo'yicha davlat boshqaruv organlari va xo'jalik subyektlarining faoliyatini muvofiqlashtirish va nazorat qilish kiradi. "Bola huquqlarining kafolatlari to'g'risida"gi qonunning 5-moddasida bola huquqlarini himoya qilish bo'yicha davlat siyosatini amalga oshirish uchun moliyalashtirishni ta'minlash zaruriyati aniq ko'rsatilgan. Bu moliyalashtirish davlat tomonidan va mamlakat qonunchiligi bilan taqiqlanmagan boshqa manbalar bilan ta'minlanishi kerak.

“Bola huquqlarining kafolatlari to‘g‘risida”gi Qonun va boshqa qonun hujjatlari haqida axborot berish bola huquqlarini samarali himoya qilinishini ta‘minlaydi va shuning uchun axborot-ma‘rifiy faoliyat bola huquqlarini himoya qilish masalalari bilan shug‘ullanadigan davlat organlarining muhim vakolati hisoblanadi. U aholi, bolalar, huquqni muhofaza qilish organlari, NNT vakillari, fuqarolarning o‘zini-o‘zi boshqarish organlarining bola huquqlarini himoya qilish va ularga rioya etish masalalari bo‘yicha bilimni oshirishga qaratilgan. Shuningdek, bola huquqlariga bag‘ishlanmagan ma‘rifiy faoliyat maktabgacha va maktab ta‘lim muassasalarida bola huquqlari bo‘yicha ta‘lim tizimini shakllanishida, tegishli adabiyot chop etilishida, seminar, treninglar, suhbatlar va aholi bilan uchrashuvlar olib borilishida, bolalarning ijtimoiy ahvolini yaxshilash bo‘yicha xorijiy tajribani o‘rganishda namoyon bo‘ladi. Ijtimoiy himoyaga muhtoj bolalarni qo‘llab-quvvatlash davlat organlarining muhim vakolati hisoblanadi. O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlarida ijtimoiy himoyaga muhtoj bolalar huquqlarini himoya qilish bo‘yicha maxsus choralar nazarda tutilgan bo‘lib, Bolalar farovonligini ta‘minlash bo‘yicha Milliy harakatlar dasturida ularni himoya qilish bolalarni qo‘llab-quvvatlashning ustuvor yo‘nalishi deb belgilangan.

Bola huquqlari va qonuniy manfaatlarini ta‘minlashda jamiyatning ishtiroki bevosita fuqarolar tomonidan tuziladigan jamoa tuzilmalari, ya‘ni fuqarolarning o‘zini-o‘zi boshqarish organlari va nodavlat notijorat tashkilotlar faoliyatida namoyon bo‘ladi. Fuqarolarning o‘zini-o‘zi boshqarish institutlari va nodavlat notijorat tashkilotlari bolaga uning huquqlarini, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini amalga oshirishda va himoya qilishda ko‘mak ko‘rsatishadi, bolaga yoki uning qonuniy vakiliga huquqiy, uslubiy, axborot va boshqa turdagi yordamni ko‘rsatadi. Shuni alohida ta‘kidlash joizki, O‘zbekistonda ijtimoiy himoyaga muhtoj oilalar, ko‘p bolali oilalarga ko‘mak ko‘rsatish bo‘yicha aniq maqsadga yo‘naltirilgan ishlar olib borilmoqda. Mustaqillik yillarda ona va bolaga davlat tomonidan ijtimoiy ko‘mak ko‘rsatishning yaxlit tizimi shakllantirildi. 2006-yilda ijtimoiy soha va aholini ijtimoiy muhofaza etishga davlat byudjetining 51% sarflangan bo‘lsa, 2009-yilda bu ko‘rsatkich 55,6%ni tashkil etdi, 2010-yilda esa 59,1%ni, 2014-yilda 60%ni tashkil etmoqda.

Bolaning ijtimoiy-huquqiy himoyasi oila va davlatning zimmasida ekan, avvalo, eng yaxshi yondashuv ham ota-ona o‘rnini bosa olmasligini tan olishimiz zarur. Shu sababli davlat oilani mustahkamlash, uning buzilishini oldini olish imkoniyatlarini izlab topmoqda. Bolalarda atrofdagi dunyoni bilishga, zamonaviy axborot texnologiyalarini hamda xorijiy tillarni o‘rganishga bo‘lgan qiziqishlarini hisobga olgan holda dunyoqarashni shakllantirishda elektron ommaviy axborot vositalarining tobora ortib borayotgan rolini e‘tiborga olib hamda bolalarning intellektual, idrok etishga bo‘lgan va madaniy ehtiyojlarini qondirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish maqsadida 2013-yil 30-maydagi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-1976-sonli qarori bilan “Bolajon” respublika bolalar raqamli telekanali tashkil etildi. Davlat hokimiyati va boshqaruv organlari bola huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini ta‘minlash bo‘yicha qonun hujjatlari va davlat dasturlarining ijrosini ta‘minlaydi. Bolaning yashash, sog‘lig‘ini saqlash, bilim olish, zo‘ravonlik va ekspluatatsiyadan himoyalani, dam olish va bo‘sh vaqtga bo‘lgan huquqlari hamda boshqa huquq va erkinliklari tegishli qonun hujjatlari bilan tartibga solinadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <https://lex.uz/docs/-2595913>
2. <https://lex.uz/acts/-1297315>

ILM FAN XABARNOMASI

Ilmiy elektron jurnali

3. Shoyimqulova Ozoda Sayfiddin qizi. (2024). ZAMONAVIY DUNYODA MEDIAMAKON XALQARO RAQOBAT VA AXBOROT MAYDONI SIFATIDA. PEDAGOGS, 58(4), 77–79. Retrieved from
4. Akbarjonovich M. A. AN ANALYTICAL APPROACH TO THE ELIMINATION OF CORRUPTION //Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities. – 2023. – T. 11. – №. 4. – С. 2045-2047.
5. MANSUROV A. Development stages of migration from a historical point of view //News of UzMU journal. – 2024. – T. 1. – №. 1.1. 1. – С. 108-111.
6. Абдушукурова И. К., Темирова Н. Э. Борьба против торговли людьми в Узбекистане //Молодой ученый. – 2014. – №. 4. – С. 466-468.
7. Erkinovna T. N. THE DEVELOPMENT OF SOCIOLOGY AND ITS ROLE IN THE LIFE OF SOCIETY //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2022. – T. 10. – №. 11. – С. 1320-1323.